

A zuglói iskoladrámák

Zuglóban a Telepes utcai Széchenyi István Általános Iskola irodalmi önképzőköre 1990 óta ír és játszik iskoladrámákat.

Évszázados hagyományokat elevenítettünk fel azáltal – és ebben motivált a Széchenyi Társaság drámapályázati felhívása is –, hogy igaz értékeket hordozó, tananyagunkba illő, történelmi évfordulókhoz kapcsolódó, egyszerű körülmények között előadható iskoladrámákat mutatunk be. Tizenhat év, nyolc sikeres iskoladráma megírása és előadása, tapasztalata áll mögöttünk. Egy-egy diákszerző és szereplő négy-öt évig aktív az iskolánk irodalmi önképzőköriében, de sokan nemcsak a középiskolai, hanem még az egyetemi tanulmányaik alatt is visszajárnak.

Az iskolánk életében az előadások ünnepnapok. A felkészüléshez tartoznak a jelmezek, díszletek, a zene, valamint a jó előadáshoz szükséges technikai eszközök stb. biztosítása is. Ezeknek jelentős része az iskolában készül. Nem csupán egy lelkes irodalmi önképzőkör bemutatásáról van szó, hiszen ehhez további szakkörök, önképző csoportok, a tanárokon és a szülői munkaközösségeken keresztül külső intézmények is kapcsolódnak. Az iskoladrámák nem maradnak az „iskola falai” között. Befogadó színházunknak tudhatjuk a Kőbányai Pataky Művelődési Központot. A legtöbb iskoladráma már a premier előtt nyomtatásban is megjelent – segítve a felkészülést és a tájékozódást. Iskoladrámáink bemutatására meghívtak minket az ország sok városába, de játszottunk a Felvidéken is: többször Kas-

sán, Komáromban, Szepsiben, Kárpátalján: Bányás, Munkács, Beregszász, Nagyszőlős, Dercen, Nagypalád színpadain, Erdélyben Székelyudvarhelyen és Gyergyószentmiklóson, sőt előadást tarthattunk Párizsban és Yverres-ben is, ahol a hagyomány szerint Rákóczi szívet eltemették.

Az iskoladrámák gyökereinkhez, nagyjaink életéhez és sorsfordulóihoz, a magyar nemzet történetéhez kapcsolódnak:

1990: *A mi Mátyásunk*; az utolsó magyar királyunk halálának 500. évfordulóján Mátyás király életének sorsfordulóit idéztük.

1991: *A kisdéd makkbul termő tölgyfa lesz*; gróf Széchenyi István 200. születésnapját köszöntöttük.

1992: *Az erőd*; Zrínyi Ilonáról szól.

1996: *A Biborszínű álmom*; honfoglalásunk elevenedik a millicentenárium apropóján

1997: *A nemzetőr*; az 1848–1849-es forradalomra és szabadságharcra emlékezik.

1998: *Az áldozat*; tisztelgés a Keresztény Magyar Királyság megszületésének 1000. évfordulóján.

2003: *A vezérlő fejedelem*; a Rákóczi-szabadságharc zászlóbontásának 300. évfordulóját köszönti.

És most, 2006-ban a *Ne lépj a fűre!* című iskoladrámával az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc 50. emlékűnnepére készültünk. A közhelesen tiltó mondatot új tartalommal szeretnénk megtölteni: az értékeket eltaposó talpakat szeretnénk fékezni... és tisztelni a fűszálnyi életet is! Őrizzük az ötven évvel ezelőtti áldozatok sírja

felett kizöldülő füvet, a fűben élő és növekvő emlékezetet!

Szerzőtársaimmal, nyolc önképzőkörös diákunkkal lapoztuk fel az 1956-os forradalom és szabadságharc krónikáját,* hallgattuk meg a túlélő forradalmárokat, szabadságharcosokat.

Csatlakozott programunkhoz Fehér György Miklós zeneszerzőnk is, aki immár az ötödik iskoladrámánkhoz írt olyan zenét, amely nagymértékben segíti a szereplőket a szerepük átélésében, a nézőket pedig a teljesebb műélvezetben.

* Szokolczai Attila: Az 1956-os forradalom és szabadságharc. 1956-os Intézet. 2001 és 1956 sajtója első magyarországi kiadás. (Tudósítások Kiadó, 1989)

Csabai Mária

„Visszafelé mászni a csúszdán...” Játékpédagógiai ankét a Budai Hegyvidéken

Kiss Áron Tisztelőinek Köre 2006. június 14-én tartotta szokásos éves összejövetelét a Budapest-Hegyvidék (XII. kerület) Virányosi Közösségi Házában. Immár tizenkettedik alkalommal gyűltek össze a neves 19. századi pedagógus és közösség-szervező emlékének és szellemi hagyatékának tisztelői és ápolói, hogy a játék és annak tág világa művelőinek eredményeit tematikus formában áttekinthessék és népszerűsítsék. Így volt ez most is, amikor a forráság ellenére csaknem félszázán gyűltek össze az ország különböző részeiből (Soprontól Szegeden át Tiszavasváriig s a Nyírségig), hogy az óvodai játékpé-

dagógia gyakorlati kérdéseiről szóljanak és cseréljenek eszmét, s ha kell és indokolt, persze vitázzanak is. A rendezvény levezetője Szentiványi Tibor korelnök, jokulátor volt, aki örömmel és külön tisztelettel köszöntötte azt a három munkaközösséget, amelynek képviselői vállalkoztak a program tartalmi részének megvalósítására.

A Ludi Magister elmondta, hogy a rendezvény szervezői – egyetértésben a pályázatot kiíró szakmai lap szerkesztőségével és a bíráló bizottsággal, ám tőlük függetlenül – betekintést nyerhettek az *Óvodai Nevelés* „Játszani jó!” (ÓN, 2005. november) címmel meghirdetett országos pályázatára érkezett anyagok javába. Engedélyt kaptak továbbá arra, hogy az ez évi ankét céljából előadásra hívjanak meg néhányat az – egyébként anonim, illetve jelígyesen szereplő – alkotó pályázók közül. (A pályázat eredményét és értékelését az ÓN 2006. 5. sz. közli Dr. Kovácsné Dr. Bakosi Éva és társai tollából a 155–158. oldalon.)

Az első lendületes, magával ragadó ismertetést a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Ófehértóról érkezett Tölgyfa Lászlóné óvónő adta. Mondandóját a sokszor idézett, de kellően nem becsült József Attila-i idézet parafrázisával zárta: „...én jobban félek a játszani nem tudó óvodapedagógusoktól, akik tiltanak, parancsolnak, öntörvényű szabályokat hoznak és betarta(t)nak...” Az eredetileg az egészségügyi szférában működő kollegina példái jól érzékeltették a 21. század elején működő óvodák és óvodai munkaközösségek dilemmáját: az eluralkodott és kedvelt, „a játékra épülő óvodai nevelési programok” sokfélesége, és – csaknem kötelezően vállalandó – irányzatai nem fogják-e egyoldalúvá tenni (ismét) a játékról alkotott szakmai, majd társadalmi képet

egy-egy nagyobb közegekben? A szabad módszer(tan) választás veszélyei ott leselkednek az ismét kanonizált és divatos játék-elméletek közti útvesztőben. Az is kitűnt, hogy a gyermek – játék – pedagógia összefüggéseiben megjelenő kurrens játék-irányzatok szereplői immár külön piaci szereplőkké is váltak, így a nevelői választási kényszer az ezek közötti tájékozódást és naprakész ismeretek megszerzését is igényli.

A további előadások példái szintén azt jelezték, hogy egy-egy óvoda jelen napjainak történéseiben, a sokszínű gyermekközösségek és gyermeki világok kezelésében „e kész és gyakorta megfellebbezhetetlen útmutatások és mindenhatónak tűnő elméletek” jócskán csiszolásra várnak, illetve e nélkül ezek mit sem érnek. Ezekhez kell-e felnőni napjaink magyar óvodáinak, vagy egy fordított irány is létezik? Persze, ha egyáltalán vannak és működnek (még és már) az ilyen, a gyakorlat által nyújtott és felmutatott dilemmákat okosan kezelő műhelyek, mint anno Hajdúböszörmény, Szarvas, Kecskemét, Sopron stb. Kitűnt az is, hogy a sokszor idealizált, régvolt (vagy sosem volt?), meghitt gyermek-óvónő melegét és védő hajlékot nyújtó óvoda valós képe ma már egyre bonyolultabb, hisz' már itt is kezdetét veszi a konfliktuskezelés, a drámajáték, a szocializációs feszültségek kezelése, a különféle integrációs munka, a képességfejlesztés vagy a különféle felkészítés mégiscsak ide erőszakoskodó igénye, a „társadalmi elvárás”, „szülői presztízs”, az „intézményi megfelelés” stb. rafinált burkában. Ezt fedte fel élesen és szemléletesen a szegedi Dr. Boross József utcai óvoda munkaközösségének elő is adott „tarka-barka” pályamunkája. Ők arra szerveződtek az elmúlt néhány évben, hogy tudatosan

próbálják a nem direkt módszertantól átítatott „szabad játék” körülményeit megteremteni az alkotó és óvónői fejlesztésű, helyzethez igazodó helyi játékok (pontosabban játszási) csomagok alkalmazásában, a gyermekközösségek heti játékrendjének laza kijelölésében, vagy pl. a hétfői vagy pénteki gyermekhangulat(!) kezelésében, és a többi.

A harmadik, videó-felvétellel kísért beszámolót a Heves megyei Gyöngyös vonzaskörzetében működő nagyfügedi napközi otthonos óvoda nevelőtestületi teamjét képviselő Faragó Istvánnétól kaptuk. Ő a különféle – kapott, hozott és maguk alkotta és alakította – készségfejlesztő játékok hasznosítható világjáról, majd az integráció játékkal is elősegített példájáról szolt: egy most öt és fél éves Down-szindrómás kislány „esettanulmányát” osztva meg velünk.

A rendezvénynek természetesen ez alkalommal is szerves része volt a Dr. Kiss Áron (1845 – 1908) nevét viselő közeli utca elején lévő Gálbory-villa falán elhelyezett emléktábla megkoszorúzása. Hegymegi Kiss Áron családja mellett a Magyar Pedagógiai Társaság, a XII. kerületi Önkormányzat és a Kiss Áron Tisztelőinek Köre helyezte el virágcsokrait. Az emléktáblánál Bartók Sándorné szegedi óvodapedagógus mondott beszédet. Dr. Mitnyan György leköszönő polgármester, aki a rendezvények megindulásától fogva pártolónk, elmondta, hogy a Hegyvidék oktatási intézményei körében további és újabb játékos programsorozatok indítását tervezik, ez ügyben a rendezvény szervezőitől és a résztvevőktől segítséget kér és remél.

Az előadásokat követő baráti beszélgetésen ismét előkerültek az aktuális kérdések, közöttük az intézményi, udvari játékszerek kötelező felülvizsgálá-

tának és cseréjének kérdése; emellett több munkaközösség is, így pl. a nyíregyházi JátékTár, valamint a tiszavasvári Langaméta Játék Munkaközösség is szót kapott. A Szentiványi Tibor által 2000-ben alapított Pro Ludo-díjat (egy több részből álló, meleda-típusú ezüst gyűrűt) ez évben dr. Kriston Vízi József játékkutató etnográfus, a nyíregyházi Jósza András Múzeum munkatársa kapta. A játékpedagógiai ankét zavartalan és hangulatos megvalósításához a XII. kerületi Önkormányzat, a Virányosi Közösségi Ház munkatársi gárdája, a Lilliput Kiemelten Közhasznú Egyesület, valamint a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Önkormányzat „Szülőföld Alap”-ja nyújtott támogatást. – A jelenlévők tervezik, hogy az ősz folyamán közösen meglátogatják a Budaörs-Kamaraerdőn álló, s Kiss Áron és társai által 1900-ban megnyitott, volt Erzsébet Otthon épületét.

Kriston Vízi József

„Kicsi versek” (gyermek és irodalom) – a kecskeméti Forrás nyári meglepetése

Az immár harmincnyolcadik évfolyamában járó Duna-Tisza közti folyóirat, a *Forrás*, amely a kezdetektől a szépirodalom, szociográfia és a (társ)művészet(ek) elkötelezett műhelye, most egy rendhagyónak tűnő, összevont nyári számmal került az olvasók elé. Dr. Füzi László irodalomtörténész, főszerkesztő most ötletgazdaként is jegyzi szerényen a 2006. évi július-augusztusi periodikát.

A redakció felkérésére csaknem kivétel nélkül (!) tartalmas küldeményekkel válaszoltak a kortárs szépírók és az irodalommal kacérkodók, egyszóval az

értve és értelmezve olvasó írástudók. Kortársakról s nem feltétlenül a gyermek/i irodalom divatos figuráinak megjelenítéséről van szó ezúttal, s a „kicsi versek” is csak idézet Buda Ferentől – nem a téma oly sokszor még óvatlanul is degradáló értelmezésének adva terepet. Amint a szerzői névsorból, a mögötte húzódó jó ízű-súlyú tartalomból (valamint a „hírös városban” tartott forró nyár délutáni közönségzajos bemutatón elhangzott méltatásból is) kiderült: nincs gyermek- vagy felnőtt (ilyen-olyan) irodalom. Csakis jó, minőségi vagy csapnivaló, s így értéke sincs/volt irodalom létezik. Nincs helyünk arra persze, hogy ennek a kijelentésnek az értékelméleti vonatkozásait taglaljuk – öröm lehet már az is, ha ezt a könnyen belátható, ám gyakorta mégsem oly kézenfekvő evidenciát legalább az egymásra figyelő alkotók, szerkesztőségek és az orientáló, kincskereső könyvtárosok a helyén kezelik...!

A gyermeknek szóló kortársi költészetet meseszámú tizenketten képviselik, sorrendben: Tóth Krisztina, Szabó T. Anna, Határ Győző, Jász Attila, Mezey Katalin, Podmaniczky Szilárd, aztán Csukás István, Buda Ferenc, Utassy József és Kiss Benedek, majd Pintér Lajos és Kis Ottó alkotja a sort. Közben a szerkesztő stílusos játékként a versek közé csempészett egy gyomai mesét is: Sárkányölő Kötyköli János címmel. E bújócska-kezdet folytatódik Kiss Anna gyönyörű „*Gyöngy Ilona meg Kiske-Villó*” mesejátékával és Zalán Tibor „*Kaland a Nagy családérdőben*” című hangjátékával. A már Karinthy és Kosztolányi által megkezdett, oly jellegzetesen szomorkás és abszurd közép-európai vonulatot folytatja Marsall László „*Fonák idill a Rendelőben*” című jelenete, más forrásokból táplálkozva pe-

dig Böszörményi Gyulának a „Zsófi” című bájos novellája. Molnár Miklós egyértelműen a Lorca-i mese-képzelet-valóság-álom világot idézi meg „Dromedár úr margarétát vesz” című bábjátékával. Balogh Tamás „A titkos könyvtár” című regényének egy értékes részletét adta át nekünk Forrásék jóvoltából. A szép és míves irodalom saját gyökereinek kapcsán elmerengve – elmélkedve és álmélkodva a neki Kecskemétről dobott szellemi labdán – szól Tandori Dezső „Esszé és mese” című írásában. Ami a nyári vagy nyárvégi olvasmány-lubicolás érzékisége után következik e bő sodrú és igen terjedelmes lapszámban, azt már az őszre szánt és érett tartalmak gazdag kosárnyi gyűjteménye adja. Olyan esszencia ez, amely a hazai közelmúlt irodalmának szellemében és/vagy fizikai valóságában is velünk élő nagyjait állítja célkeresztbe. Nemes vadászat ez! Ócsai Éva pl. „...Weöres Sándor a gyermek (b)irodalomban” címmel nyújt újabb szempontú adalékokat WS Mester munkáihoz. Aztán Kányádi, Gion és Tolnai életműelemzéseit adja át

bizalommal Pécsi Györgyi, Elek Tibor és Mikola Györgyi. A kiváló humorú és filosz Balázs Géza a gyermeknyelv mikéntjéből indít, s jut el „a gyerekirodalom” világáig, míg Alföldy Jenő és társa, Dobozi Eszter (maga is számtalan gyermeki művész gondozója!) a mese és az egyetemessé vált ifjúsági irodalom létezését és arcát fürkészi a maga tükrében. Szekér Endre bölcs merengése is szépen idetársult, míg Kovács Lajos, a nyughatatlan kincskereső a közeli múlt kacskaringós gyermekirodalmi mozgalmának értékeit s az arról ítélezők magatartásforma-változásait hozza elő érthetően kissé kesernyés rezignáltsággal. E *Forrás* számban azért kitetszik egy jövőkép is, amit Lovász Andrea próbál megragadni „A gyermekkor alkímiája” című tanulmánya: hitvalló nyomkeresés a magyar nyelvű gyermek- és meseirodalom megújulásának folyamatairól.

(*Forrás*, XXXVIII. évf. 7–8. sz., 192 p.)
(Kecskemét – www.forrasfolyoirat.hu)

Kriston Vízi József